

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران

معاونت توسعه تعاونی ها، تشکلهای و نظام های بهره برداری

محتوای دوره آموزشی :

آشنایی با مبانی شکل های

بخش کشاورزی

دفتر ساماندهی صنوف و تشکلهای مردم نهاد

(۱۴۰۱)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	بخش اول:
۴	انواع تشکل ها و ویژگی های آنها
	بخش دوم:
	آشنایی با قوانین و مقررات ایجاد انواع تشکل های بخش کشاورزی
۲۴	و کارکرد آنها
	بخش سوم:
۴۲	آشنایی با اهم قوانین مرتبط با تعاونیها و تشکلهای بخش کشاورزی
۵۱	منابع

بخش اول:

انواع تشکل ها و ویژگی های آنها

تعریف تشکل

گروهی از افراد که برای تحقق هدف یا اهداف مشخص و مشترک گرد هم آمده و در شکل رسمی (زمینه قانونی) و غیر رسمی (زمینه عرفی) به فعالیت می پردازند.

انواع تشکل ها

در ایران دو نوع تشکل مردمی وجود دارد:

الف: سازمان های مردمی و سنتی که بیشتر به امور خیریه و اضطراری می پردازند.
ب: تشکل های نوین که تاکید شان بر کارهای توسعه ای است.

ویژگی های تشکل های سنتی

- داشتن ارتباط مستحکم و مداوم با مردم
- وابستگی به کمک های مردمی و خصوصی برای تامین نیازهای مالی
- تاکید بر رفع نیازهای مبرم مردم
- ارائه خدمات مشخص و ملموس
- مقاومت و دوام در برابر فشارها و محدودیت های دولتی و محیطی

ویژگی های تشکل های نوین

- از نظر تعداد، رو به افزایش می باشند
- اکثراً اتکا و وابستگی زیادی به دولت دارند
- بیشتر به روندهای بین المللی توجه می کنند و کمتر به نیازهای مردم
- از ظرفیت های بالایی برخوردارند
- اکثر آنها با زبان و رفتار دولت و موسسه های بین المللی آشنا می باشند

انواع تقسیم بندی شکل ها

کارگروه	چارچگاه قانونی	مخاطبان	نوع فعالیت	معمولی	بخشی	نوزع جغرافیایی
- اقتصادی - اجتماعی - سیاسی - فرهنگی	- قانون تجارت - قانون کار - قانون احزاب، جمعیت ها و انجمن های سیاسی و صنفی - قانون نظام صنفی کشور - آیین نامه اجرایی نظام صنفی - کارهای کشاورزی - قانون تعاون - قانون تشکیل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن - مصوبه شورای عالی اداری در زمینه سازمان های غیردولتی	- زنان - جوانان - فارغ التحصیلان - روستایی - عشایر - کشاورز - بهره بردار	- تولیدی - توزیعی - تولیدی-توزیعی - خدماتی	- دامسازان - گلپودران - مرغنداران - زیتون کاران - گندم کاران - برنج کاران - ذرت کاران - گلزا - جوکاران	- مورد دام و طیور و آبزیان - جنگل و مرتع و آبخیزداری - زراعت و باغبانی - صنایع تبدیلی و تکمیلی - ادوات کشاورزی	- بخش - شهرستان - استان - ملی - منطقه ای - فراملی

تقسیم بندی کارکرد تشکل ها

۱- کارکرد اقتصادی

- تهیه نهادها و امکانات مورد نیاز
- انجام عملیات جمع آوری، نگهداری، تبدیل و فروش محصول
- انجام خدمات به منظور بهبود امور حرفه‌ای و زندگی اعضا
- پایداری در تولید و مصرف

۲- کارکرد اجتماعی

- انجام امور مشاوره‌ای، آموزشی، توسعه‌ای، عام المنفعه، امور خیریه، بشر دوستانه، اطلاع رسانی، محیط زیست، عمران و آبادانی و نظایر آن

۳- کارکرد فرهنگی

- در امور مذهبی، تبلیغات و هنر، ایجاد هویت فردی و جمعی، ایجاد حساسیت فرهنگی، پویایی در اخلاق گروهی، حفظ آثار باستانی

۴- کارکرد سیاسی

- حفظ و دفاع از منافع سیاسی، گروه‌های فعال سیاسی، قانون و دولت، احزاب و انجمن‌های سیاسی

اشکال سازماندهی شده مشارکت مردم

(۱) سازمان‌های تعاونی و اتحادیه‌های مربوطه

- ویژگی اصلی سازمان‌های تعاونی این است که این سازمان‌ها بستر همکاری برنامه‌ریزی شده گروهی از افراد به قصد دستیابی به اهداف مشترک و مستقل هستند.
- این سازمان‌ها نه تنها اهداف متفاوت دارند و ساختارهای سازمانی آنها مختلف است، بلکه از نظر اندازه، تعداد اعضا، گردش موجودی و سایر معیارهای اقتصادی و فنی نیز با هم فرق می‌کنند.

در کشورهای در حال توسعه، این گونه سازمان‌های نوین بیشتر به عنوان ابزارهای سیاست توسعه دولتی بکار گرفته می‌شوند. این سازمان‌ها در مناطق روستایی، بیشتر در زمینه‌های تولید، عرضه، بازاریابی و اعتبار فعالیت می‌کنند تا باعث ایجاد انگیزه برای تولیدات کشاورزی شوند.

ساختار اساسی سازمان‌های تعاونی را می‌توان به صورت زیر توصیف کرد:

- ۱) افراد دارای علاقه‌های مشترک، یک گروه تشکیل می‌دهند (گروه تعاونی)
- ۲) اعضای گروه از طریق فعالیت‌های مشترک (خودداری گروهی) اهداف خود را تعیین و دنبال می‌کنند.
- ۳) اعضای گروه برای انجام فعالیت‌های مشترک دست به تشکیل یک واحد جمعی (واحد تعاونی) می‌زنند، این واحد متعلق به اعضاست.
- ۴) مسئولیت واحد تعاونی را اعضا بر عهده می‌گیرند تا از طریق تولید و ارائه خدمات برای خود پیشرفت کنند و از این رهگذر، به بهترین شرایط مطلوب که خانوار یا مزرعه به آن نیاز دارند، دست یابند.

انتخاب شرکت تعاونی از لحاظ نوع عضویت

در این حالت شرکت تعاونی به دو نوع عام و خاص تقسیم می‌شود که شما می‌بایست بین این دو یکی را انتخاب کنید. برای انجام این انتخاب لازم است تعریف این دو نوع تعاونی را بر اساس دستورالعمل تشکیل تعاونی‌ها بررسی کنیم.

الف) شرکت تعاونی عام: در این نوع شرکت، عضویت برای همه آزاد می‌باشد و موسسین شرکت می‌توانند برای تامین قسمتی از سرمایه اولیه و یا افزایش سرمایه شرکت، سهام آن را به عموم عرضه نمایند.

ب) شرکت تعاونی خاص: در این شرکت، عضویت برای گروهی خاص از قبیل: کارگران، کارمندان، کشاورزان، دانشجویان، ایثارگران، زنان، مشاغل خاص و نظایر آن آزاد می‌باشد. بدیهی است این نوع شرکت تعاونی در صورت داشتن ظرفیت، موظف به پذیرش متقاضیان واجد شرایط بوده و از این نظر محدودیتی برای عضویت وجود ندارد.

انتخاب تعاونی از لحاظ نوع فعالیت

بعد از انتخاب نوع عام و یا خاص شرکت تعاونی، لازم است بر حسب نوع فعالیت آن نیز انتخابی صورت گیرد. در واقع تعاونی‌ها بر حسب نوع فعالیت به سه دسته تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

(۱) تولیدی

(۲) توزیعی

(۳) تولیدی - توزیعی

از بین این سه نوع تعاونی می‌بایست یکی را انتخاب و برای این انتخاب لازم است تعریف آنها را بررسی نمایم.

الف) شرکت تعاونی تولیدی

شرکتی است که به منظور اشتغال اعضا در امور مربوط به کشاورزی، دامداری، دامپروری، پرورش و صید ماهی، شیلات، صنعت، معدن، عمران شهری و روستایی و عشایری و نظایر آن فعالیت می‌نماید.

ب) شرکت تعاونی توزیعی

شرکتی است که در امور مربوط به تهیه و توزیع کالا، مسکن، خدمات و سایر نیازمندی‌های اعضا فعالیت می‌نماید.

ج) شرکت تعاونی تولیدی - توزیعی

با توجه به اینکه در هر شرکت تعاونی، تعدد فعالیت با ارائه طرح پیشنهادی مجاز است. یک شرکت تعاونی می‌تواند تولیدی و توزیعی باشد، یعنی هم فعالیت تولیدی و هم فعالیت توزیعی انجام دهد. بنابراین می‌توان شرکت تعاونی ترکیبی داشت به شرط اینکه این موضوع در طرح پیشنهادی لحاظ شده باشد.

۲) سازمان‌های غیردولتی (NGO)

به تشکل‌هایی اطلاق می‌شود که توسط گروهی از اشخاص حقیقی و حقوقی غیر حکومتی به صورت داوطلبانه با رعایت مقررات مربوطه تاسیس شده و دارای اهداف غیر انتفاعی و غیر سیاسی می‌باشند.

الف: سازمان غیردولتی محلی و منطقه‌ای، سازمان‌هایی در رده محلی هستند که از بطن اجتماعات محلی سر برون می‌آورند و خود را ملزم می‌دانند که با تاثیر گذاری بر اعضای جامعه خود وضع زندگی آنان را بهبود بخشند.

ب: سازمان‌های غیردولتی ملی، تشکیلاتی از انواع رده میانی هستند که در قالب سازمان‌های فرامحلی از اتحاد چند سازمان غیردولتی محلی، که کم و بیش اهداف مشابهی را دنبال می‌کنند تشکیل می‌گردند.

ج: سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی، سازمان‌هایی هستند که از ائتلاف چند سازمان محلی و یا از یک سازمان ملی که حوزه فعالیتش بیشتر در کشورهای دیگر است، تشکیل می‌شوند.

ویژگی‌های سازمان‌های غیردولتی

الف - داوطلبانه

اعضای سازمان‌های غیر دولتی و مؤسسين آنها اغلب افرادی هستند که به طور داوطلبانه فعالیت می‌کنند و تلاش آنها در جهت تامین منافع عامه می‌باشد.

داوطلبانه، به معنای مشارکت در تاسیس و اداره سازمان بر اساس اراده آزاد اشخاص بدون التزام قانونی یا قضایی است.

تامین منافع عامه، بیشترین تلاش آنها در جهت رعایت و حفظ منافع عموم و دستیابی به توسعه برای جلب منافع عامه مردم می‌باشد.

ب - غیر انتفاعی

عبارت است از عدم فعالیت‌های تجاری و صنفی انتفاعی به منظور تقسیم منافع آن بین اعضا، موسسان، مدیران و کارکنان سازمان

ج - غیر سیاسی

عبارت است از عدم فعالیت سیاسی تحت عنوان شخصیت حقوقی سازمان می‌باشد

د- مستقل و غیر وابسته به دولت

سازمان‌های غیردولتی، سازمان‌هایی هستند که دولت‌ها در ایجاد و اداره آنها هیچ دخالتی ندارند و تنها به وسیله افراد و مؤسسات خصوصی، برای مقاصد مشترک و معین به وجود می‌آیند.

ه- سازماندهی

مهمترین ویژگی سازمان‌های غیردولتی معطوف به سازماندهی هدفمند مردم برای تحقق اهداف خودشان است. بنابراین نقش محوری و اصلی این سازمان‌ها در جریان کمک به توسعه، نقش سازمانی است، نه اقتصادی و نه تامین امکانات مالی برای توسعه، بلکه بسیج کردن مردم در قالب ساختارهایی متشکل و سازمان یافته از گروه‌های داوطلب برای رسیدن به توسعه است.

۳) سازمان‌های مبتنی بر جوامع محلی (CBO)

هر چند در بحث جامعه مدنی سازمان‌های غیردولتی (NGO) به عنوان نهادهای سازمانی آن مطرح می‌شود ولی در عمل در مسائل توسعه و معیشت پایدار لازم است به نوع خاصی از این تشکلهای توجیه بیشتر شود و آن تشکلهای برخوردار از جوامع محلی (CBO) است بدین منظور نقش اصلی دولت می‌تواند تسهیل در شکل‌گیری سازمان‌های غیردولتی باشد ولی کمک به ایجاد تشکلهای جوامع محلی، نقشی است که برای سازمانهای غیردولتی زینده‌تر است. در بیشتر کشورهای جنوب تشکلهای جوامع محلی بعنوان مجموعه‌هایی از خانواده‌ها و طوایف و گروههای پیوسته‌اند که دارای ساختارها و نظام‌های کاری و کارا در مورد مدیریت منابع طبیعی، مدیریت تولید، استفاده پایدارتر از منابع طبیعی و حل اختلافات، به موجودیت خود ادامه داده‌اند.

در بسیاری از مناطق سرزمین پهناور ایران، نظام‌های بسیار قوی مانند بنه‌بندی و انواع مختلف آن، نظیر میرابی، مدیریت خوشاب‌ها و سایر ترتیبات استحصال آب وجود داشته است و علیرغم تهاجم‌های پیشماری که از زمان اصلاحات ارضی شروع شده همین نظام‌ها بصورت مردمی مسئول

چرخاندن سیستم‌های آبیاری و استفاده پایدارو عادلانه از آب می‌باشند. در مناطق وسیع مرتعی اینک با استفاده از جدیدترین راهکارهای علمی می‌دانیم که نظام‌های سنتی مرتعداری عشایری کارایی بسیار بالایی در حفظ و استفاده پایدار از این منابع داشته‌اند. نتیجه آنکه در توسعه مشارکتی و برای رسیدن به معیشت پایدار نقش دولت امکان‌سازی (enabling) و نقش تشکل‌های مردمی توانمندسازی (improvement) می‌باشد.

۴) سازمان‌های صنفی و حرفه‌ای

در کشورهای توسعه‌یافته، تشکل‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی نقش به‌سزایی ایفا می‌کنند. از بین آنها نیز، تشکل‌های اقتصادی که به اشکال اتحادیه‌ها، انجمن‌ها و تحت نظام صنفی عمل می‌نمایند، در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و سیاست‌گذاری‌ها و تهیه و تدوین برنامه‌های توسعه‌ای نقش برجسته‌ای دارند.

این تشکل‌ها می‌توانند خواسته‌های اعضای خود را که عموماً از پشتوانه سال‌ها تجربه حرفه‌ای و تخصصی برخوردارند، به سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی کشور منتقل کنند و زمینه تدوین قوانین و مقررات مناسب و مطلوب برای توسعه اقتصادی را فراهم نمایند. علاوه بر این، تشکل‌های صنفی می‌توانند کانون‌هایی برای انتقال اطلاعات و تجارب تخصصی و ارتقاء سطح دانش عمومی اعضا باشند.

گرچه در کشور ما منابع تحقیقی و پژوهشی چندانی در خصوص وجود اصناف و فعالیت‌های آنها به چشم نمی‌خورد، ولی بررسی منابع تاریخی حاکی از آن است که اشکال مختلفی از سازمان‌های حرفه‌ای و شغلی به صورت سازمان یافته در ایران وجود داشته‌اند و علاوه بر حفظ منافع صنفی، رابط بین اصناف و دولت نیز بوده‌اند. درجه استقلال این سازمان‌ها در دوره‌های مختلف بوده متفاوت است و گاهاً منافع این اصناف به همراه انگیزه‌های اقشار دیگر جامعه نظیر علما و روحانیون باعث فشار به حکومت‌ها و ایجاد جنبش‌ها و حرکت‌های اجتماعی در کشور شده است.

از سوی دیگر در طول زمان این اصناف سیر رشد و تحول خود را طی نموده تا به مرحله کنونی رسیده‌اند. این تشکل‌ها با توجه به امکانات و توانایی‌های بالقوه‌ای که دارند،

می توانند در توسعه کشور نقش به سزایی داشته باشند. ولی در کشور ما متأسفانه به دلیل عدم وجود تشکل های اقتصادی و صنفی کارآ و اثر بخش، اغلب قوانین و مقررات اقتصادی در پشت درهای بسته و بدون عنایت به نقطه نظرهای عوامل اقتصادی تدوین می شود و این را می توان به عنوان معضلی بزرگ بر سر راه هدف های توسعه ای کشور دانست.

نکته مهمتر و قابل تامل تر این که بعضی از حرف و مشاغل در ایران علیرغم برخورداری از سابقه طولانی صنف از نظام صنفی و مزایای آن برخوردار نمی باشند.

مسئولیت ها و وظایف تشکل های غیر دولتی

این مسئولیت ها و وظایف را از دو جهت می توان بحث کرد:

الف: وظایف و مسئولیت های تشکل ها در ارتباط با دولت و اقتصاد کلان

- ۱- نخستین مسئولیت و وظیفه تشکل ها در زمینه توسعه انسانی عبارت است از:
 - ۱-۱- ایجاد فرصت هایی برای آموزش و بالا بردن سطح اطلاعات و دانستی های اجتماعی و عمومی کارآفرینان و مدیران با برگزاری جلسه ها و سخنرانی، سمینار، گردهمایی، بحث و تبادل نظر با حضور کارشناسان و متخصصان.
 - ۱-۲- آشنا ساختن جامعه تحت پوشش تشکل با استراتژی ها و سیاست های ملی و الزامات و ضرورت های آن، برای به کارگیری وظیفه و نقش خود در چارچوب این سیاست ها.
 - ۱-۳- ترویج فرهنگ ملی در زمینه احترام به کار، قناعت، صرفه جویی، خدمت به مردم از راه افزایش عرضه کالاها و خدمات مناسب و نیز صداقت و صمیمیت در کار
 - ۱-۴- تشکیل دوره های آموزش تخصصی برای مدیران میانی و سرپرستان برای نوسازی تخصص ها و بازآموزی و بهسازی اطلاعات به منظور آشنایی با آخرین دستاوردهای علمی و فنی.

۲- نقش تشکل‌ها را در تصمیم‌گیری می‌توان در ابعاد زیر ملاحظه کرد:

۲-۱- کمک به انتخاب سیاست‌ها و استراتژی‌های توسعه اقتصادی و صنعتی از راه سازگار کردن نیازها با راهکارها. به دلیل آنکه اقتصاد یک جریان سیال و متغیر است بنابراین باید با توجه به این ویژگی نسبت به آن تصمیم گرفت.

۲-۲- حضور در مراحل مختلف برنامه‌ریزی با مشارکت در شوراها و کمیته‌های برنامه‌ریزی و ارائه نظرات و پیشنهادات در تدوین چارچوب‌های برنامه و تعیین نقش مردم در برنامه به نحوی که برنامه بتواند موجب بسیج ملی در اجرای اهداف خویش گردد.

۲-۳- وقتی نقش و مسئولیت مردم در برنامه دیده شود، قبولاندن اجرای اصول و مبانی اصلی برنامه به آنان امکان‌پذیر و آسان خواهد شد و این امر از طریق تشکل‌ها که مستقیماً با مردم در تماس هستند صورت عملی به خود خواهد گرفت.

۲-۴- حضور تشکل‌ها در شوراهای تصمیم‌گیری مربوط به مسائل اقتصادی و اجتماعی مانند شورای اقتصاد، شورای صادرات، شورای محیط زیست، شورای آموزش و امثال آن، این فرصت را به این گونه شوراها می‌بخشد که از نظرات و انتظارات نمایندگان مردم دست‌اندرکار آگاه شوند و به سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازگار با نیازها که در ضمن، از جنبه اجرایی قوی برخوردار است، دست زنند.

۳- سومین نقش تشکل‌ها، گسترش اندیشه انتقادی است

۳-۱- انتقاد باید عالمانه و منصفانه باشد. به عبارت دیگر، در انتقاد کردن باید جانب عدالت، انصاف و دانش را رعایت کرد.

۳-۲- انتقاد باید سازنده باشد، یعنی به اصلاح امر کمک کند.

۳-۳- انتقاد باید مبتنی بر بینش و آگاهی و اطلاعات کافی در زمینه موضوع مورد انتقاد باشد.

۳-۴- انتقاد به دور از جناح‌بندی و طرفداری از گروه یا جمعیتی خاص صورت گیرد. یعنی جهت دار و با منظوره‌های سیاسی همراه نگردد.

۳-۵- در انتقاد، احترام شخصیت‌ها و مسئولان باید حفظ شود و با بیانی علمی و روان و بدون هتاک و در رابطه مستقیم با موضوع صورت گیرد.

۴ - نقش تشکل‌ها در تغییر ترکیب تولید

تشکل‌ها در این زمینه می‌توانند تاثیر گذار باشند. به این معنی که با بررسی فرصت‌های شغلی در درون اعضای تحت پوشش خود و ارتباط با اطلاعات بازار کار، ساختار شغلی اعضای خویش را اصلاح و بهبود بخشند. برای این کار، ایجاد یک مرکز اطلاعات پرسنلی در درون تشکل و بهنگام کردن آن می‌تواند بخشی از وظایف وزارت کار و امور اجتماعی را در زمینه «مشاغل و کاریابی» در رده شغل‌های تخصصی به عهده گیرد و با شناسایی و بررسی استانداردهای شغلی و تطبیق آنها با داوطلبان شغل‌ها از یک سو و متقاضیان استخدام از سوی دیگر (بنگاه‌ها)، اعضا را برای بهترین انتخاب یاری رسانند و هم سو با سیاست‌های دولت درباره اشتغال‌زایی حرکت نمایند.

۵ - نقش تشکل‌ها در زمینه سرمایه‌گذاری

در شرایط حاضر ناکارآیی بازار سرمایه، کمبود تمایل به سرمایه‌گذاری در امور تولیدی مولد، حضور بیش از حد بخش دولتی در بازار سرمایه، جذب نقدینگی از طریق پیش فروش برخی کالاها به دست شرکت‌های دولتی، فرصت سرمایه‌گذاری در امر تولید را به حداقل ممکن به ویژه برای بخش خصوصی کاهش داده است.

تشکل‌ها می‌توانند با ایجاد امکانات تشویقی از طریق تامین منابع مالی از اعضا، به سلسله‌ای از سرمایه‌گذاری‌های مشترک دست زنند. به این معنی که با بررسی مزیت‌های داخلی، به تدوین پروژه‌ها و طرح‌های تولیدی قابل توجیه پرداخته، آنها را به اعضا ارائه نمایند و از این طریق به سرمایه‌گذاری اثر گذار اقدام کنند. در واقع تشکل‌ها به علت چیرگی در رشته خود می‌توانند نقش راهنمایی سرمایه‌گذاران را بر عهده گیرند و از هرز منابع محدود کشور جلوگیری کنند.

روش دیگر ارتباط تشکل‌ها با بورس و بازار سرمایه کشور است. تشکل‌ها با ایجاد هسته‌های اطلاعاتی می‌توانند در جذب سرمایه‌ها به بخش تولید کمک کنند. در این باره می‌توان به زمینه واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به مردم و ایجاد امنیت بیشتر برای سرمایه‌گذاران بخش خصوصی اشاره کرد که تشکل‌ها باید به نوعی در آن ایفای نقش کنند و بخش غیردولتی را به خرید واحدهای دولتی تشویق نمایند.

۶- کمک تشکل‌ها به قانون‌گذاری و تنظیم مقررات به عنوان تسهیل‌کننده مسیر توسعه، سازگار با نیازها و شرایط

تشکل‌ها باید نسبت به لایحه‌های دولت و یا طرح‌هایی که نمایندگان مجلس تدوین می‌کنند حساس باشند و به موقع برای اصلاح و بهبود آنها واکنش نشان دهند. خوشبختانه دولت و مجلس نیز امروزه خواستار و داوطلب چنین همکاری‌هایی هستند و علاقمند به بهره‌گیری از نظرات و آراء تخصصی کارشناسان غیر شاغل در دولت در بررسی لایحه‌ها و طرح‌ها می‌باشند.

بازنگری قوانین و مقررات مصوب نیز در چارچوب همین وظیفه قرار می‌گیرد به این معنی که در حال حاضر بسیاری از مقررات موجود نسبت به تولید، سرمایه‌گذاری و صنعتی شدن نقش بازدارنده را ایفا می‌کنند. علاوه بر آن، وجود مقررات مبهم و گاه متضاد و ناسازگار با شرایط کنونی، مشکلات بسیاری را در زمینه‌های مختلف پدید آورده است که در اجرا موجب تغییر و تفسیرهای متفاوت و ناهماهنگ می‌گردد. بازبینی مجدد مقررات و پیشنهاد اصلاح آنها به دولت یا به قوه مقننه و ایجاد فضای قانونی مناسب برای فعالیت، در چارچوب مسئولیت تشکل‌ها می‌گنجد

ب) وظایف و مسئولیت‌های تشکل‌ها در ارتباط با اعضا و اقتصاد خرد

- ۱- پذیرش سلسله‌ای از وظایف اجرایی را که می‌تواند از سه جهت مفید و اثرگذار واقع شود.
- ۱-۱- سنگینی بار مسئولیت و وظایف دولت را کاهش دهند و به این روش به کوچک کردن ماشین دولت و کاهش هزینه‌های عمومی یاری رسانند.
- ۲- ۱- باور مردم را به «مردم‌سالاری» تقویت نمایند.
- ۳- ۱- با ایجاد ضوابط و معیارهای مناسب، خدمات واگذار شده را منطقی‌تر کنند و رضایت اعضا را نسبت به عادلانه بودن توزیع امکانات به دست آورند.
- ۲- با استفاده از آخرین دستاوردهای تکنولوژیکی ارتباطات و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی در زمینه‌های زیر به اعضا کمک کنند تا فعالیت‌های خود را در قالب سیاست‌های توسعه ملی قرار دهند.

۲-۱- جمع آوری اطلاعات اعضا.

۲-۲- جمع آوری لایحه‌ها، قوانین و مقررات، مصوبه‌ها و بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌ها، طبقه‌بندی و بازتاب آنها در کمترین زمان به اعضا.

۲-۳- آشنا کردن اعضا با وظایف و مسئولیت‌ها و اختیارات وزارتخانه‌ها و سازمان‌های اداری مربوط.

۲-۴- جمع آوری شاخص‌های مهم اقتصادی، تغییرات بهای ارز، جریان‌های مربوط به دادوستد، اطلاعات بازارهای داخلی و خارجی، زمینه‌ها و فرصت‌های بازاریابی و...

۳- مسأله صادرات و حضور در بازارهای جهانی، امروزه یکی از استراتژی‌های ضروری تولیدکنندگان و ارائه‌کنندگان خدمات شناخته شده است. هزینه بازاریابی با توجه به نرخ ارز و اندازه واحدها در کشور آنقدر سنگین است که به بسیاری از واحدهای صنعتی و خدماتی اجازه ورود به مطالعات بازاریابی و شناخت بازارهای جهانی را نمی‌دهد و حال آنکه بسیاری از واحدها، قابلیت و شایستگی لازم برای ورود به بازارهای بین‌المللی را دارند. هسته‌های صادراتی می‌توانند با وظایف متنوع از طیف مطالعات بازاریابی صرف تا صدور مستقیم کالا به خارج ایجاد و اداره شوند. تشکیل این هسته‌ها نه تنها از رقابت‌های غیر اصولی جلوگیری خواهند کرد بلکه با شناخت کافی از بازارها، در انتخاب مناسب‌ترین بازار و آگاهی از زمینه‌های بالقوه آن، امر صادرات را اقتصادی و بهینه خواهند ساخت. این هسته‌ها نباید در درون شکل‌ها سازمان یابند بلکه شکل‌ها باید با مطالعات تطبیقی و تامین منابع کارشناسی و تخصصی، اعضا را به تاسیس چنین هسته‌هایی تشویق و در مراحل مقدماتی کار، در شکل‌گیری آنها فعالانه مشارکت کنند.

۴- تقویت وظایف مربوط به ایجاد روابط درون سازمانی و برون سازمانی که مولفه اساسی مسئولیت شکل‌ها باید شمرده شود. شکل‌ها با تشخیص امکانات و محدودیت‌های اعضا می‌توانند با ایجاد فضاهای گفت‌وگو و تبادل نظر آنها را به هم متصل کنند، به نوعی که برخی از کمبودها و نیازهای اعضا را از یکدیگر تامین نمایند و به این وسیله یک ارتباط شغلی و دادوستدی نیز بین اعضا برقرار نمایند و به خودبستگی کشور کمک کنند. این وظیفه به ویژه از جهت بکار بستن سیاست کوچک کردن ماشین دولت، کاهش وابستگی بنگاه‌های خصوصی و تولیدی به دولت و امکانات دولتی، ایجاد روحیه اعتماد به نفس در مدیران بر قابلیت‌هایشان از اهمیت ویژه‌ای

برخوردار است. متأسفانه مدیران در سال‌های اخیر به علت حاکمیت تفکر دولت‌سالاری و نظام پدرسالارانه دولت، نسبت به توانایی‌هایشان دچار تردید شده‌اند.

ایجاد ارتباط تشکلی با جهان خارج، چه در عرصه‌های علمی با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و چه در پهنه‌های شغلی (مانند بنگاه‌های صنعتی و تولیدی) و آگاهی دادن به اعضا در مورد آخرین پدیده‌های علمی و تکنولوژیکی در حوزه فعالیت آنان می‌تواند به افزایش کارایی و رقابت‌پذیری بنگاه‌ها کمک کند و بر میزان و دامنه حضور آنان در بازار بین‌المللی بیفزاید.

۵- آشنا ساختن اعضا با اهداف توسعه اقتصاد ملی از یک سو و معرفی ابزارها و امکان‌های لازم برای رسیدن به توسعه ملی از سویی دیگر، تشکلی را به کانون و نهادی پویا و فعال تبدیل خواهد کرد. در این زمینه، اقدامات زیر می‌تواند در نظر گرفته شود:

۱- ۵- تشریح سیاست‌ها و استراتژی‌های کلان توسعه اقتصادی کشور برای اعضا و توجیه آنها از نظر رعایت چارچوب‌های انتخاب شده.

۲- ۵- راهنمایی اعضا در انتخاب الگوها و روش‌های علمی مدیریت، برنامه‌ریزی، روابط انسانی و روش‌های مالی و مدیریت.

۳- ۵- مطالعه سیاست‌ها و اهداف توسعه اقتصاد ملی و کمک به رفع اشکالات و تنگناهای اجرایی با انتشار نتایج این مطالعات و تحقیقات.

۴- ۶- ارتقاء کیفیت کالاها و خدمات به ویژه در فعالیت‌های صنعتی و خدماتی - از نظر رقابت‌پذیر کردن تولیدات و توانا ساختن بنگاه‌ها در عرصه جهانی - در حیطه وظیفه و مسئولیت تشکلی‌ها، باید جایی مناسب را اشغال نماید. همکاری با موسسه‌های استاندارد، شناخت استانداردهای دیگر کشورها، بررسی ضوابط مربوط به استاندارد کالاها، مطالعات مربوط به تغییر تکنولوژی برای بهبود کیفیت کالاها و خدمات در زمره این اقدامات قرار می‌گیرند.

مراحل یا روند شکل‌گیری تشکلی‌ها

۱- تصمیم به شکل‌گیری تشکلی (وجود افرادی باهدف و نیاز مشترک - هیئت موسس)

۲- انتخاب نوع تشکلی

۳- تهیه طرح پیشنهادی

- ۴- ارائه درخواست تشکیل به مراجع قانونی ذیربط و معرفی نماینده پیگیر تام الاختیار
- ۵- تهیه و تدوین اساسنامه پیشنهادی
- ۶- دریافت موافقت اولیه تشکیل از مراجع قانونی ذیربط
- ۷- افتتاح حساب توسط هیئت موسس
- ۸- دریافت گواهی عدم سوء پیشینه توسط هیئت موسس
- ۹- آگهی دعوت از داوطلبان عضویت
- ۱۰- آگهی دعوت برای تشکیل اولین جلسه مجمع عمومی عادی
- ۱۱- برگزاری اولین جلسه مجمع عمومی عادی با حضور نماینده مراجع قانونی
 - ۱- ۱۱- تصویب اساسنامه
 - ۲- ۱۱- تعیین حق عضویت
 - ۳- ۱۱- تعیین روزنامه کثیرالانتشار
 - ۴- ۱۱- انتخابات هیئت مدیره و بازرسین
- ۱۲- ارائه کلیه مدارک هیئت مدیره به مراجع قانونی ذیربط
- ۱۳- صدور موافقنامه یا پروانه تاسیس توسط مراجع قانونی ذیربط
- ۱۴- ارسال مدارک به اداره ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی توسط مراجع قانونی ذیربط
- ۱۵- انتشار آگهی ثبت در روزنامه کثیرالانتشار
- ۱۶- دریافت شماره ثبت از اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیر تجاری

نقش دولت در حمایت از شکل‌های مردمی و غیردولتی

اندیشمندان حوزه توسعه معتقدند یکی از ضرورت‌های قطعی توسعه پایدار در آستانه هزار سوم میلادی، مشارکت متوازن و هماهنگ بین سه رکن دولت (حاکمیت)، بخش خصوصی و جامعه مدنی در اداره جوامع و کشورهاست و در سطح جهانی نیز فقط تعادل مستلزم توسعه مدیریت فراملی با مشارکت کلیه کشورها در سطح کشوری، منطقه‌ای و بین‌المللی است. مجموعه قوانین و مقررات هر کشور، ساختار مدیریتی از سه رکن فوق‌الذکر را ترسیم و مشخص می‌سازد و

نقش، وظایف و مسئولیت‌ها و اختیارات آن سه رکن را معین می‌کند، در یک تعریف بسیار ساده می‌توان سه بخش فوق را به شرح زیر از یکدیگر متمایز ساخت.

الف) دولت‌ها

به شیوه متداول و سنتی، متولی حاکمیت ملی بوده، نمایندگی کشورها را در مجامع بین‌المللی و روابط فرامرزی بر عهده دارند. دولت‌ها، سیاست‌گذاری، سازماندهی، تنظیم روابط، اجرای سیاست‌ها و ضوابط درونی کشور را تحت کلمه حق حاکمیت در داخل مرزها بر عهده داشته و به نمایندگی از طرف ملل خود، در مجامع بین‌المللی به گفتگو می‌پردازند.

ب) بخش خصوصی

به تمامی نهادها، ساختارهای حقیقی و حقوقی اطلاق می‌شود که در جهت توسعه عمومی کشور و ارتقای سطح رفاه اجتماعی ملت‌ها، با هدف کسب درآمد تلاش می‌نماید.

ج) جامعه مدنی

شامل همه تشکل‌های مردمی، سازمان‌های اجتماعی، غیررسمی و ساختارهای حقیقی و حقوقی است که در جهت توسعه کشورها و با اهداف غیر انتفاعی و غیر رسمی تلاش می‌نمایند. نهادهای جامعه مدنی همه موضوعات مندرج در مقوله توسعه را هدف قرار داده و به نهادهای واسطه‌ای نیز اطلاق می‌شوند. در منابع و ماخذ مختلف تشکل‌های غیردولتی، انجمن‌های خیریه و حمایتی، انجمن‌های علمی و تخصصی، اتحادیه‌های کارگری و صنفی، تعاونی‌ها و صندوق‌های کمک‌رسانی (قرض الحسنه) و حتی احزاب سیاسی و مطبوعات از جمله نهادهای مدنی محسوب شده و نقش و کارکرد هر یک به طور جداگانه تعریف شده‌اند.

نقش دولت‌ها در تقویت جایگاه تشکل‌های مردمی

مشارکت مردم در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی کلیه برنامه‌های توسعه، امروزه اصول مسلم توسعه محسوب شده و بر نظم ساختاری و نظام‌مند شدن آن تاکید می‌شود. در این خصوص تقویت نقش و جایگاه نهادهای جامعه مدنی، تشکل‌های مردمی و سازمان‌های

غیردولتی اهمیت ویژه‌ای دارد. این سازمان‌ها با کارکرد ویژه خود، زمینه‌های مشارکت سازمان یافته مردم را در امر مدیریت جامعه تسهیل می‌سازند و از آنجا که تقویت **کننده قدرت سیاسی** محسوب می‌شوند، نه تهدیدکننده آن به طور طبیعی با استقبال بیشتری از سوی مسئولان و مردم مواجه خواهند شد. این سازمان‌ها می‌توانند نقش‌های متفاوتی نظیر همکار، ناظر، بازوی اجرایی، شریک، منتقد و امثال آنها را در برنامه‌های توسعه کشور بر عهده گیرند. دولت‌ها بدین منظور باید در هر کشور، شاخص‌ها و مولفه‌هایی به منظور تعریف و مفروض نمودن حوزه فعالیت آنها تعیین نمایند. از ابتدایی‌ترین وظایف دولت‌ها در جهت تحقق جامعه مدنی تهیه و تصویب قوانین و ضوابط مشخصی برای تعیین حوزه فعالیت آنان و تشریح نحوه همکاری آنها با دیگر قوا و ارکان اجتماعی و سیاسی آن کشور است.

از آنجا که غیر دولتی بودن این سازمان‌ها یکی از ویژگی‌های بازار جامعه مدنی بوده و از سوی دیگر در دو دهه اخیر برخی از دولت‌ها سعی وافری در تقویت و توسعه نهادهای مدنی به کار بسته‌اند، همواره این سؤال اذهان سیاستگذاران و اندیشمندان را به خود جلب نموده است که نقش دولت‌ها در تقویت و توسعه سازمان‌های غیردولتی و تشکل‌های مردمی چیست؟

بدیهی است این موضوع به دلیل حساسیت‌ها و پیچیدگی‌های خاص خود می‌باید به صورت مشروح و کارشناسی بررسی شود، اماچند اصل مسلم در این رابطه وجود دارد که باید به عنوان ملاحظات جدی مد نظر گیرد:

۱. نقش دولت‌ها در توسعه تشکل‌های غیردولتی یک نقش تسهیل‌گیر بوده و نه متولی و اداره

کننده

۲. دولت‌ها باید با وضع قوانین و مقررات جدید به حمایت از توسعه و تقویت تشکل‌ها بپردازند.

۳. اصلی‌ترین نقش دولت‌ها پس از بسترسازی برای ایجاد و تاسیس تشکل‌های غیردولتی،

توانمندسازی و تقویت بنیه مدیریتی سازمان‌ها و تشکل‌های غیردولتی است.

۴. تعمیم اطلاع‌رسانی و گسترش ارتباطات در بین تشکل‌های غیردولتی به نحوی که به ایجاد

شبکه پایدار و مداوم منجر شود، از دیگر وظایف و کارکردهای دولت است.

از سوی دیگر تحولات صورت گرفته در تئوری دولت و دگرگونی‌های بوجود آمده در

عرصه مدیریت دولتی، تا حدود زیادی تحت‌الشعاع ایده‌هایی است که در زمینه نقش و جایگاه

شهروندان در یک نظام حکومتی طرح و به وقوع می‌پیوندد و موجب پیدایش دیدگاه‌های حداقلی و حداکثری در حوزه دولت‌ها می‌گردد که به اختصار برخی از مهمترین ویژگی‌های دیدگاه‌های فوق را بررسی می‌کنیم.

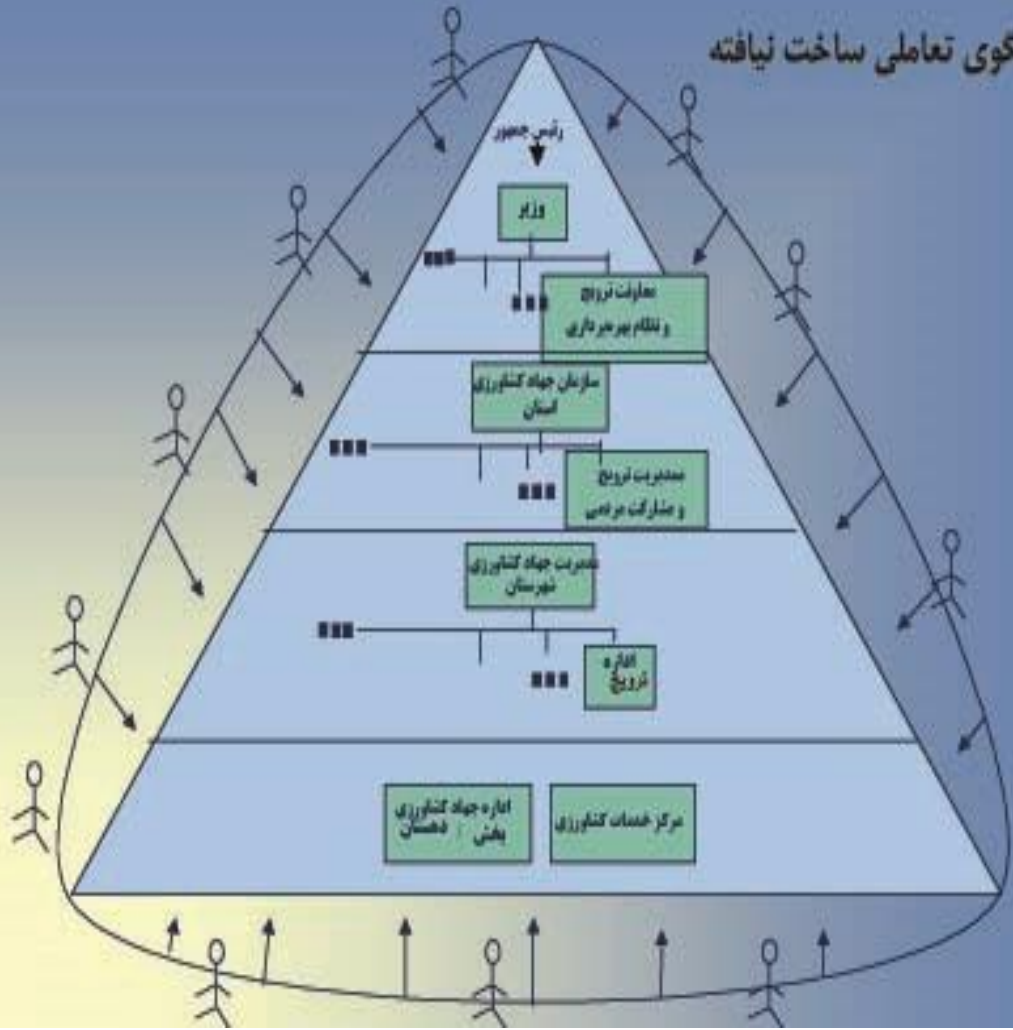
الگوهای تعاملی تشکل‌ها

رابطه دولت‌ها و مردم در جوامع مختلف از الگوهای مختلفی پیروی می‌کند در الگوی سنتی (ساخت نیافته) حاکم بر روابط بین دولت و مردم، دستگاه‌های دولتی به طور مستقیم و بی واسطه با تک تک افراد در حوزه‌های مورد نظر به تعامل می‌پردازند. (الگوی شماره ۱) در الگوی شماره ۲ (که در اینجا، الگوی تعاملی ساخت یافته نامیده شده) دولت بجای برقراری ارتباط و تعامل مستقیم با تک تک بهره‌برداران یا تولید کنندگان به طور غیر مستقیم از طریق نهادهای جامعه مدنی با آنها در ارتباط خواهد بود.

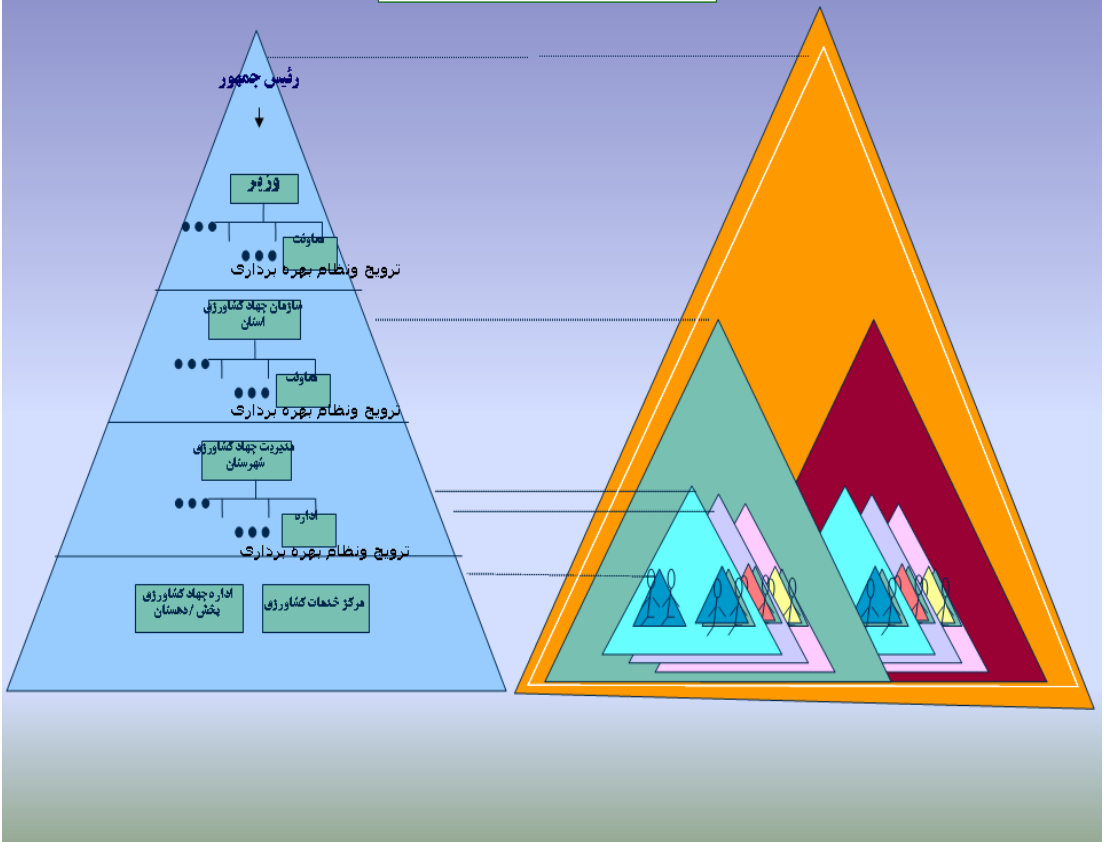
از سوی دیگر جوامع مختلف به منظور جلب مشارکت مردم و حرکت به سوی ایجاد تمرکز در نظام سیاسی و اداری خود از رویکردها و شیوه‌های مختلفی استفاده نموده‌اند. از جمله رویکردهایی که برای تحقق این اهداف در کشورهای دیگر مورد استفاده قرار گرفته توجه به بخش سوم (تشکل‌های مردمی و غیر دولتی) و رشد و توسعه این تشکل‌هاست که بر مبنای این رویکرد، مشارکت به عنوان وسیله‌ای برای مشروعیت بخشیدن به سیاست‌ها و دستورات دولت یا ابزاری برای استفاده از نیروی کار و سایر کمک‌های مردمی (در قالب خودیاری) مورد نظر نبوده و جنبه صوری و نمایشی ندارد. بلکه دولت‌ها با پی بردن به ارزش‌های واقعی راهبرد مشارکت، زمینه‌های مناسب برای شکل‌گیری نهادهای لازم را برای تسهیل چنین مشارکتی فراهم کرده‌اند که از جمله مهمترین این نهادها NGOها، CBOS، تعاونی‌ها، انجمن‌ها، صنوف و سایر تشکل‌های مدنی غیر دولتی است و در نهایت نیز شرایط ضروری برای تداوم این مشارکت را تامین نموده‌اند.

در جامعه ایران در طول تاریخ ایده‌های مختلفی در زمینه شکل‌گیری و فعالیت تشکل‌های مردمی مطرح گردیده و در مقاطع زمانی مختلف برخوردهای متفاوتی با این مقوله صورت گرفته است. به نظر می‌رسد عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مختلف موجب شده تا این رشد و توسعه به شکل مطلوبی تحقق نیافته و به همین دلیل نیز در بسیاری از بخش‌ها شاهد شکل‌گیری نهادهای غیردولتی قدرتمندی نیستیم و آنچه شکل گرفته در نوع و محتوا دارای نارساییهای مختلفی بوده و در خصوص روابط و مناسبات میان این نهادها و دولت نیز ابهاماتی وجود دارد. به علاوه این وضعیت در تمامی بخش‌های اقتصادی و اجتماعی کشور به یک شکل نبوده و میزان رشد یافتگی و تکامل تشکل‌های غیردولتی در بخش‌های مختلف جامعه متفاوت است. برای نمونه در بخش صنعت، به دلیل ویژگی‌های این بخش و فراهم بودن زیرساخت‌های مناسب‌تر نظیر نیروی انسانی تحصیلکرده و آموزش دیده، سازمان یافتگی نظام تولید در قالب کارگاهها، کارخانه‌ها، شرکت‌ها و مراکز تولیدی، قانونمند بودن روابط کار، استفاده از تکنولوژی و فن‌آوری پیشرفته‌تر، فعالیت بیشتر در مناطق شهری و بسیاری دیگر از عوامل شاهد شکل‌گیری تشکل‌های غیردولتی و رشد و توسعه قابل توجه آنها می‌باشیم ولی در بخش کشاورزی به دلیل ویژگی‌هایی عکس آنچه گفته شد یعنی نیروی انسانی عمدتاً با تحصیلات پایین و آموزش ندیده، سازمان یافته نبودن نظام تولید و غلبه نظام‌های بهره‌برداری سنتی در اکثر زیربخش‌ها، روابط کار نامشخص، ضعف تکنولوژی و شیوه‌های ابتدایی تر تولید و تمرکز فعالیت‌ها در مناطق روستایی و عشایری و بسیاری دیگر از ویژگی‌ها، رشد و توسعه تشکل‌های غیردولتی در بخش کشاورزی (علاوه بر موانع و مشکلاتی که فرا روی شکل‌گیری و رشد تشکل‌ها در سطح کشور و در سطح همه بخش‌ها به طور عمومی وجود دارد) با موانع، مشکلات و تنگناهای دیگر نیز روبروست که ریشه در شرایط و ویژگی‌های بخش کشاورزی دارد.

الگوی تعاملی ساخت نیافته

الگوی تعاملی سافت یافته

بخش دوم:

آشنایی با قوانین و مقررات ایجاد تشکل های بخش کشاورزی و کارکرد آنها

تشکل ها در ایران از دیدگاه قانونی

به منظور حمایت از تشکل های بخش کشاورزی در ساختار جدید وزارت جهاد کشاورزی، ساماندهی امور تعاونی ها و تشکل های بخش کشاورزی به سازمان مرکزی تعاون روستایی سپرده شده تا با تشکیل و فعال کردن این گونه تشکل ها، ضمن برقراری و ایجاد تعادل بین تولیدات کشاورزی و واردات، رونق اقتصادی تولیدکنندگان بخش کشاورزی نیز تضمین شود. به همین منظور تشکل های مشروح زیر جهت دستیابی به اهداف فوق تشکیل گردید که جهت آشنایی علاقه مندان، شرایط عضویت نحوه اداره و انتخاب آنها طی مستندات زیر ارائه می گردد.

۱- سازمانهای مردم نهاد (وزارت کشور)

۱-۱- مجمع ملی خبرگان کشاورزی

۱-۲- مجمع حمایتی و هماهنگی کشاورزی

۲- نظام صنفی کارهای کشاورزی

۳- صنوف ماده ۱۳۱ وزارت کار

۴- ایجاد تشکلهای بر اساس سایر قوانین و مقررات موجود

آشنایی با منشاء قانونی ایجاد تشکل های بخش کشاورزی

بررسی قوانینی که در ایران برای رسمیت بخشیدن به تشکل ها تصویب شده است، نشان می دهد

که قوانین به تدریج به سوی توسعه حضور و دخالت دولت رفته است:

- قانون شرکتهای تعاونی

طبق ماده ۲ اصلاحی قانون شرکتهای تعاونی (مصوب ۱۳۵۰/۳/۱۶) و اصلاحات بعدی آن بویژه اصلاحی مورخ (۱۳۵۲/۴/۹) شرکت تعاونی: شرکتی است که از اشخاص حقیقی یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندیهای مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضا از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آنان موافق اصولی که در این قانون مصرح است، تشکیل می شود.

تولیدکنندگان، بهره برداران و تمام فعالان و شاغلان بخش کشاورزی می توانند در قالب شرکت های تعاونی مندرج در قانون تعاون روستایی ایران به شرح زیر سازماندهی شوند.

انواع شرکت های تعاونی مندرج در قانون تعاون روستایی ایران:

۱- شرکت های تعاونی کشاورزی و روستایی

ماده ۷۳ (اصلاحی ۱۳۵۰/۱۲/۵) شرکت تعاونی کشاورزی با مشارکت کشاورزان، باغداران، دامداران، دامپروان، پرورش دهندگان کرم ابریشم، زنبور عسل، ماهی، و روستاییان شاغل در صنایع محلی و روستایی و یا کارگران کشاورزی برای تمام یا قسمتی از مقاصد زیر تشکیل می شود:

قبول پس انداز و سپرده اعضاء به نمایندگی بانک تعاون کشاورزی ایران.

خرید و تهیه مواد و وسایل مورد احتیاج مصرف شخصی و خانوادگی یا حرفه ای اعضاء هم چنین تهیه وسایل و علوفه دامها و خوراک طیور و وسایل دیگری از این قبیل.

انجام عملیات جمع آوری، نگاهداری، تبدیل، طبقه بندی و بسته بندی، حمل و نقل و یا فروش محصولات اعضاء.

انجام خدمات به منظور بهبود امور حرفه ای و یا زندگی اعضا مانند تهیه ماشین آلات کشاورزی و استفاده مشترک از آنها، تهیه وسایل حمل و نقل برای استفاده اعضا و تهیه مسکن، تأمین و توزیع آب مشروب و آب برای مصارف زراعی اعضا با رعایت قانون ملی شدن منابع آب، پیش بینی وسایل بهداشتی و بهداری و آموزشی به منظور استفاده جمعی و مشترک، توزیع نیروی برق، ایجاد شبکه تلفن، تلقیح مصنوعی دام ها و مبارزه با امراض و آفات نباتی و حیوانی.

بهره برداری جمعی و مشترک از اراضی ملکی و یا استیجاری.

تأمین اعتبارات و وام های مورد نیاز اعضا.

ماده ۷۴ شرکت های تعاونی روستایی با مشارکت زارعینی که به موجب قوانین و مقررات اصلاحات ارضی صاحب زمین شده یا بشوند برای مقاصد مندرج در بندهای ماده ۷۳ تشکیل می شود.

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۳۵۴/۳/۵) - زارعین دیگری که در حوزه عمل شرکت های تعاونی روستایی به زراعت یا باغداری اشتغال دارند و میزان مالکیت آنها حداکثر از بیست هکتار تجاوز ننماید و هم چنین ساکنان روستاهای حوزه عمل شرکت های تعاونی با موافقت هیئت مدیره شرکت می توانند به عضویت شرکت تعاونی روستایی آن حوزه درآیند.

تبصره ۲ (الحاقی ۱۳۵۴/۳/۴) - شرکت های تعاونی روستایی با رعایت قوانین و مقررات مربوط به مبادلات مرزی و به شرط تجویز اساسنامه مجاز به انجام مبادلات مرزی برای عضو و غیرعضو ساکن در حوزه عمل شرکت می باشند.

ماده ۷۵ (اصلاحی ۱۳۵۰/۱۲/۵) شرکت های تعاونی کشاورزی و یا روستایی که از جمله مقاصد آنها رفع حواجج اعتباری اعضا است، می توانند با کسب اجازه از وزارت تعاون و امور روستاها به نمایندگی بانک تعاون کشاورزی ایران حساب های سپرده برای اعضا و غیراعضا باز کنند.

ماده ۷۶ (اصلاحی ۵/ ۱۲/ ۱۳۵۰) در شرکت های تعاونی کشاورزی یا روستایی که مجاز به انجام عملیات اعتباری باشند، مازاد برگشتی حاصل از معاملات اعتباری عیناً به حساب ذخیره قانونی غیر قابل تقسیم شرکت منتقل می شود.

ماده ۷۷- در اساسنامه اتحادیه های تعاونی کشاورزی یا روستایی که تا قبل از تصویب این قانون تشکیل شده اند و یا در آینده تشکیل می شوند، برای نظارت و هم چنین پرداخت اعتبار به شرکت های عضو خود با تشخیص وزارت تعاون و امور روستاها به تدریج تغییرات متناسب با این قانون داده خواهد شد.

۲- شرکت های تعاونی صیادان

ماده ۷۸ شرکت تعاونی صیادان شرکتی است که با عضویت صیادان ماهی و سایر آبزیان برای تمام و یا قسمتی از مقاصد زیر تشکیل می شود:

تدارک خدمات جمعی برای اعضای شرکت از قبیل ساخت و تعمیر قایق ها و تهیه وسایل ادوات صید.

صید ماهی و سایر آبزیان پس از کسب پروانه صید.

تأسیس فروشگاه.

پرداخت مساعده به صیادان.

تهیه وسایل و تأمین نیازمندی های حرفه ای و خانوادگی صیادان.

تبصره ۱- شرکت های تعاونی که به وسیله صیادان شرکت های سهامی شیلات ایران و شیلات جنوب ایران تشکیل شده یا می شود تحت نظارت و سرپرستی شرکت های مذکور در فوق خواهند بود و در صورتی که شرکت های نامبرده در این مورد احتیاج به کمک وزارت تعاون و امور روستاها داشته باشند، مراتب را به آن وزارت اعلام خواهند کرد.

تبصره ۲ (الحاقی ۱۳۵۴/۳/۴) - شرکت های تعاونی صیادان با رعایت قوانین و مقررات مربوط به مبادلات مرزی و به شرط تجویز اساسنامه، مجاز به انجام مبادلات مرزی برای عضو و غیر عضو ساکن در حوزه عمل شرکت می باشند.

۳- شرکت تعاونی مصرف کنندگان

ماده ۷۹ شرکت تعاونی مصرف کنندگان برای تهیه انواع کالاهای مصرفی به منظور تأمین نیازمندی های اعضا و خانواده های آنان هم چنین برای انجام تمام یا قسمتی از خدمات زیر و امثال آن تشکیل می شود:

تهیه آب مشروب.

تأمین وسایل توزیع گاز.

تأمین وسایل توزیع برق.

خدمات بهداشتی و درمانی.

تدارک وسایل حمل و نقل.

ایجاد باشگاه ها و رستوران ها.

تأسیس انواع آموزشگاه ها.

ماده ۸۰ در اساسنامه شرکت می توان پیش بینی کرد که معادل نصف مازاد برگشتی حاصل از معاملات با غیر عضو در صورت تقاضای او برای خرید سهام شرکت با داشتن شرایط عضویت برای این منظور اختصاص یابد که در این صورت بقیه مازاد برگشتی طبق مقررات این قانون به حساب ذخیره قانونی غیر قابل تقسیم منتقل می شود.

۴- شرکت تعاونی مسکن

ماده ۸۱ (اصلاحی ۱۳۵۴/۳/۴) شرکت تعاونی مسکن برای تمام یا قسمتی از امور مندرج زیر تشکیل می شود:

تهیه زمین و ساختمان خانه و آپارتمان های مسکونی و واگذاری خانه ها و آپارتمان ها نقداً یا به اقساط به اعضا و هم چنین ایجاد تأسیسات عمومی مورد استفاده مشترک آنان.

خرید واحدهای مسکونی و فروش به اعضا نقداً و یا به اقساط.

واگذاری واحدهای مسکونی ملکی شرکت به صورت اجاره به اعضا.

انجام خدمات نقشه کشی، مهندسی و معماری برای اعضا و نظارت در ساختمان های متعلق به آنها.

انجام تعمیرات ساختمان های ملکی اعضا و یا اقدامات مربوط به لوله کشی و کابل و سیم کشی و ایجاد دستگاه های تهویه حرارت مرکزی.

نگاهداری و اداره ساختمان ها و تأسیسات و انجام خدمات عمومی مربوط.

تبصره (الحاقی ۱۳۵۴/۳/۴) - آن دسته از شرکت های تعاونی مسکن که بنا به علل موجه امر خانه سازی و آپارتمان سازی به وسیله آنها به تشخیص وزارت تعاون و امور روستاها میسر نباشد با تصویب مجمع عمومی می توانند در مورد واگذاری زمین های خریداری شده (بدون استفاده از معافیت های موضوع ماده ۱۱۵ این قانون) به اعضا یا فروش و یا تبدیل آن اقدام نمایند.

ماده ۸۲ منابع مالی و اعتباری شرکت های تعاونی مسکن عبارتند از:

سرمایه و ذخایر شرکت.

پس انداز اعضا برای تهیه مسکن.

اعتبارات بخش دولتی شامل: قسمتی از اعتبارات بانک رهنی ایران در حدود برنامه های مصوب سالانه آن بانک و اعتباراتی که بدین منظور بانک مرکزی ایران می تواند در اختیار آن بانک قرار دهد اعتبارات از محل برنامه های عمرانی از طریق بانک رهنی ایران.

سایر منابع اعتباری که به وسیله اشخاص و مؤسسات در اختیار این نوع شرکت ها گذاشته می شود. در مورد شرکت های تعاونی کارگری مسکن علاوه بر منابع مالی و اعتباری مذکور در این ماده بانک رفاه کارگران نیز منابع مالی و اعتباری لازم را برای این شرکت ها تأمین می نماید.

تبصره (اصلاحی ۱۳۵۰/۱۲/۵) - اعتبارات مذکور در بندهای ۳ و ۵ با تسهیلات لازم در نرخ بهره و شرایط پرداخت وام ها، تا هشتاد درصد هزینه طرح های ساختمانی شرکت های تعاونی مسکن به متقاضی اعتبار اعطاء می شود.

ماده ۸۳ در شرکت تعاونی مسکن انجام معاملات و ساختمان و تمام اقداماتی که در اساسنامه پیش بینی شده است برای غیر عضو ممنوع است.

۵- شرکت های تعاونی اعتبار

ماده ۸۴ شرکت تعاونی اعتبار بین افراد گروه های شغلی مختلف طبق مقررات آیین نامه ای که به وسیله وزارت تعاون و امور روستاها (وزارت کار و امور اجتماعی در مورد تعاونی کارگری) تهیه خواهد شد و به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید برای مقاصد زیر تشکیل می شود:

باز کردن حساب سپرده های مختلف منحصراً برای اعضاء شرکت.

پرداخت وام با دریافت بهره به اعضاء شرکت.

انجام سایر خدمات اعتباری برای اعضاء در حدود امکانات.

ماده ۸۵ در شرکت تعاونی اعتبار مازاد برگشتی عیناً به حساب ذخیره قانونی غیر قابل تقسیم شرکت منتقل می گردد.

ماده ۸۶ شرکت تعاونی اعتبار مجاز به انجام عملیات اعتباری برای غیر عضو نیست.

۶- شرکت های تعاونی آموزشگاه ها

ماده ۸۷ شرکت تعاونی آموزشگاه ها شرکتی است که با عضویت دانش آموزان یا دانشجویان مراکز آموزشی به منظور آموزش عملی مقررات شرکت های تعاونی و تعمیم اصول تعاون برای تمام یا قسمتی از مقاصد زیر تشکیل می شود:

تشویق اعضاء به پس انداز.

ایجاد فروشگاه و تهیه وسایل تحصیلی و مصرفی اعضاء.

ایجاد رستوران و کافه برای استفاده اعضاء.

تدارک وسایط نقلیه برای ایاب و ذهاب اعضاء.

تأسیس باشگاه و تهیه وسایل تفریحات سالم برای استفاده اعضاء.

تدارک وسایل بهداشتی و درمانی اعضاء.

خرید مصنوعات و کارهای دستی اعضاء از طرف شرکت و فروش آن.

ماده ۸۸ شرکت های تعاونی آموزشگاه هایی که سن دانش آموزان آنها کمتر از سن قانونی است با راهنمایی و هدایت مربیان و معلمان تشکیل می شود.

تبصره ۱- آیین نامه شرکت های تعاونی مذکور در مواد ۸۷ و ۸۸ از طرف وزارتخانه های

آموزش و پرورش و علوم و آموزش عالی تنظیم و پس از تصویب شورای عالی هماهنگی تعاونی های کشور به مورد اجرا گذارده می شود.

تبصره ۲ (الحاقی ۱۳۵۴/۳/۴) - ثبت شرکت‌های تعاونی آموزشگاه‌ها و هرگونه تغییر در اساسنامه و هم چنین نحوه انتخاب هیئت مدیره و بازرسان و مدیرعامل و تقسیم مازاد برگشتی از شمول مقررات این قانون مستثنی بوده و مشمول مقررات آیین مذکور در تبصره ۱ این ماده خواهد بود.

ماده ۸۹ (اصلاحی ۱۳۵۰/۱۲/۵) هر شرکت تعاونی آموزشی آموزشی حسابی در نزدیک ترین شعبه یا نمایندگی بانک تعاون کشاورزی ایران و در صورت وجود نداشتن شعبه یا نمایندگی این بانک در محل در نزدیک ترین بانک دولتی باز خواهد کرد و کلیه عملیات مالی شرکت و دریافت و پرداخت سپرده های اعضاء باید به وسیله آن بانک انجام شود.

۷- شرکت های تعاونی کار

ماده ۹۰- شرکت تعاونی کار شرکتی است که به منظور تولید کالا یا انجام خدمات با عضویت افرادی که نیروی کار خود را در اختیار شرکت می گذارند تشکیل می شود.

ماده ۹۱- در شرکت های تعاونی کار مازاد برگشتی از درآمد سالانه به تناسب ارزش محصول کار یا ساعات کار انجام شده به وسیله هر یک از اعضاء تقسیم می شود.

۸- شرکت های تعاونی صاحبان حرفه ها و صنایع دستی

ماده ۹۲ شرکت تعاونی صاحبان حرفه ها و صنایع دستی برای تهیه مواد اولیه و وسایل مورد نیاز حرفه ای اعضاء و یا ساخت و تغییر شکل کالای مربوط و عملیات تکمیلی صنایع مذکور و یا فروش آنها بین صاحبان حرفه ها و صنایع دستی تشکیل می شود.

تبصره - صنعتگر دستی و یا صاحب حرفه ممکن است برای تهیه کالای مورد نظر از وسایل ماشینی کمکی نیز استفاده کند.

فصل هفدهم: شرکت های تعاونی صنایع کوچک و تهیه و توزیع و صاحبان مشاغل آزاد (عنوان

فصل هفدهم: اصلاحی ۱۳۵۲/۴/۹)

۹- شرکت های تعاونی صنایع کوچک و تهیه و توزیع و صاحبان مشاغل آزاد

ماده ۹۳ شرکت تعاونی صنایع کوچک با عضویت صاحبان صنایع یک گروه از صنعت برای تمام

یا قسمتی از مقاصد زیر تشکیل می شود:

تهیه مواد اولیه مورد نیاز.

ایجاد آزمایشگاه مواد اولیه یا محصولات ساخته شده.

تولید وسایل و ابزار مورد احتیاج مشترک اعضا.

ایجاد گروه های تعمیراتی و نگاهداری.

تحقیق و برنامه ریزی های مشترک.

تهیه وسایل توزیع و انجام خدمات بازاریابی.

ماده ۹۴ (اصلاحی ۱۳۵۲/۴/۹) شرکت تعاونی تهیه و توزیع و یا صاحبان مشاغل آزاد با عضویت

افراد یا واحدهای صنفی از یک صنف که هر یک مستقیماً مباشر واحد کسبی خود باشند و یا

صاحبان مشاغل از یک گروه برای تمام یا قسمتی از مقاصد زیر تشکیل می شود:

تهیه وسایل و تدارک انواع خدمات وابسته به کسب یا شغل و ایجاد انبار، وسایل حمل و نقل به

منظور بهبود وضع اقتصادی و فنی اعضای شرکت و فعالیت های واحدهای عضو.

انجام عملیات مقدماتی و یا تبدیل کالای مورد نظر.

تهیه کالا به منظور توزیع آن بین اعضا.

- قانون مستثنی شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۴)

ماده واحده- به موجب این قانون سازمان مرکزی تعاون روستایی وابسته به وزارت کشاورزی (با دارا بودن کلیه وظایف و اختیارات مندرج در مقررات مربوط به سازمان) از قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ مستثنی و کماکان تابع وزارت کشاورزی می باشد.

تبصره- عبارت " تعاون روستایی " از تبصره یک ماده ۶۵ قانون مزبور حذف می گردد. قانون فوق مشتمل بر ماده واحده یک هزار و سیصد و هفتاد مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۲۴ به تایید شورای نگهبان رسیده است.

- قانون تجارت:

اولین قانونی که ایجاد تشکلها را پیشبینی کرده است، قانون تجارت است که با عنوان «سایر موسسات» اجازه تشکیل و ثبت آنها را در اداره ثبت شرکتها داده است و آنها را به عنوان « اشخاص حقوقی غیر تجاری» طبقه بندی کرده است.

ماده ۵۸۴ قانون تجارت به « تشکیلات و موسساتی که برای مقاصد غیر تجاری تاسیس می شوند » اشاره می کند که پس از ثبت در دفتر مخصوصی که وزارت دادگستری تعیین می کند، شخصیت حقوقی پیدا می کنند.

- قانون کار:

قانون کار مصوب سالهای ۱۳۲۵ و ۱۳۳۷ دومین مرجعی است که به نوعی تشکل های صنفی را با عنوان «سندیکا»، «اتحادیه» و «کنفدراسیون» رسمیت می بخشد.

به موجب مواد ۲۶ و ۲۷ این قانون سندیکاها و اتحادیه‌ها در موقع تشکیل، موظف به تنظیم اساسنامه و ثبت آن در وزارت کار هستند و تنها شرط قبول اساسنامه و ثبت آن، نبود ناسازگاری آنها با قانون کار است. در ماده ۲۷ نیز حقوق و وظایف «اساسی» سندیکاها تبیین شده است، ولی سندیکاها به موجب ماده ۲۹ «حق دخالت در امور سیاسی» را ندارند و فقط در مورد حفظ منافع حرفه‌ای و اقتصادی خود می‌توانند نسبت به احزاب سیاسی اظهار تمایل و با آنان همکاری کنند. ملاحظه می‌شود که قانون مزبور حتی در مورد غیرسیاسی بودن این تشکل‌ها با نرمی زیاد برخورد کرده است.

برای اجرای قانون کار مزبور، دو آیین‌نامه برای تعیین ساختار سندیکاها، اتحادیه‌ها و کنفدراسیون‌های کارگری و کارفرمایی به تصویب رسیده است که کمتر جنبه محدود کننده بلکه بیشتر جنبه هدایت کننده و راهنما دارد. در واقع این آیین‌نامه‌ها با الهام از قانون تجارت، چارچوبی را برای سندیکاها تعیین کرده‌اند که در بیشتر موارد همان مقررات قانون تجارت است.

قانون کار جدید - فصل ششم قانون کار جدید (مصوب سال ۱۳۶۹) به تشکل‌های کارگری و کارفرمایی اختصاص یافته است. به موجب این قانون کار فرمایان و کارگران یک حرفه یا یک صنعت می‌توانند انجمن صنفی تشکیل دهند. کارگران علاوه بر تشکیل انجمن صنفی اجازه دارند که شورای اسلامی (این شورا در کارگاه‌ها عملاً جای انجمن صنفی کارگران را گرفته است) ایجاد نمایند. طبق آئین‌نامه‌ای که بر اساس تبصره ۵ ماده ۱۳۱ قانون کار به تصویب هیئت وزیران رسیده است، شرایط مربوط به تشکیل این انجمن‌ها (تشکل‌های کارگری و کارفرمایی) عبارتند از:

۱) به موجب قانون کار و آیین‌نامه آن، انجمن‌های صنفی باید به صورت سلسله مراتبی (شهرستان، استان و مرکز) تشکیل شود. گرچه با اصلاح بخشی از آیین‌نامه اجازه داده شده است که در مورد

کانون عالی هماهنگی کارفرمایی، رعایت سلسله مراتب جغرافیایی الزام آور نیست و این کانون می تواند با عضویت انجمن هایی که چه به صورت منطقه ای و چه ملی برای یکی از صنوف ها و یا رشته های صنعتی تشکیل شده اند تاسیس شود.

۲) اطلاعات و مشخصاتی که در اساسنامه انجمن های صنفی و کانون های صنفی درج می شود باید براساس مصوبه های شورای عالی کار باشد.

۳) اساسنامه انجمن ها باید به تصویب وزارت کار برسد.

۴) درستی انتخابات هر انجمن باید به تایید وزارت کار برسد.

۵) وزارت کار مراقبت می نماید که وظایف مصوب در اساسنامه با سایر قوانینی که وظایف خاصی را برای اصناف پیش بینی کرده است (قوانین نظام صنفی، نظام پزشکی، کانون وکلای دادگستری، نظام مهندسی و...) تداخل و مغایرت نداشته است.

۶) وزارت کار در روند انتخابات نظارت می کند و هزینه آن را به اضافه هزینه ثبت تشکل و آموزش کارکنان انجمن، از انجمن ها دریافت می کند.

- قانون احزاب، جمعیت ها و انجمن های سیاسی، صنفی و آیین نامه های اجرایی وزارت کشور:

قانون احزاب، جمعیت ها و انجمن های سیاسی، صنفی، انجمن های اسلامی و اقلیت های دینی شناخته شده، که در سال ۱۳۶۰ به تصویب قوه مقننه رسیده اند، چنان که ملاحظه می شود علاوه بر احزاب (که تنها با اهداف سیاسی تاسیس می شوند)، انجمن های صنفی را که صرفاً برای حفظ منافع اعضا و دفاع از حقوق آنان تشکیل می شوند، شامل می شود و حال آنکه این انجمن ها به دلیل ماهیت وجودیشان نه تشکلی سیاسی بودند و نه از لحاظ ضرورت های نظارت دولت با حزب

تشابهی داشتند. این قانون انجمن‌های صنفی را نیز در قالب احزاب مشمول زنجیره‌ای از محدودیت‌ها کرد که دامنه آن روز به روز افزایش یافت.

کانون و مرکز تصمیم‌گیری در مورد این نوع تشکل‌ها، کمیسیون ماده ۱۰ قانون مزبور است که در آن نماینده دادستان کل کشور، نماینده شورای عالی قضایی، نماینده وزارت کشور و دو نماینده مجلس حضور دارند.

از مجموع مفاد این قانون و آیین‌نامه‌هایی که به تدریج در سال‌های ۱۳۶۲، ۱۳۶۵ و ۱۳۸۴ به تصویب هیات وزیران رسید شرایط زیر برای ایجاد این تشکل‌ها برقرار گردید.

۱. تقاضای ثبت انجمن طبق فرم نمونه وزارت کشور
۲. دادن مشخصات هر یک از اعضای هیئت مدیره طبق برگه مشخصات وزارت کشور
۳. دادن تصویر تمام صفحه‌های شناسنامه هر یک از اعضای هیئت مدیره
۴. دادن گواهی عدم سوء پیشینه و عدم محرومیت از حقوق اجتماعی
۵. فرستادن نشریه‌ها به وزارت کشور
۶. اعلام برنامه‌های تشکیل مجامع و سمینارها به وزارت کشور سه روز قبل از تشکیل، و گرفتن اجازه از وزارت کشور
۷. عدم محرومیت از فعالیت سیاسی و یا وابستگی به احزاب و گروه‌های سیاسی
۸. اعلام کتبی التزام به قانون اساسی
۹. عدم منع ایجاد ارتباط و مواضعه با سفارت خانه‌ها، نمایندگی‌ها، ارگان‌های دولتی.

- قانون نظام صنفی کشور:

این قانون در سال ۱۳۵۹ تصویب شد و سپس در سال ۱۳۶۸ دو بار دچار تغییرات شد. به موجب این قانون، اتحادیه‌های صنفی در یک منطقه شهری تشکیل می‌شود. این تشکل‌ها نیز با شرایط زیر روبه‌رو هستند:

- ۱- اتحادیه‌های مناطق شهری مجاز به ایجاد تشکیلات سراسری نیستند.
- ۲- تصویب آیین نامه‌های تشکیلاتی و بودجه و رویه‌های گردش کار در هر اتحادیه یا مجمع صنفی، در گرو موافقت کمیسیون نظارت و هیئت عالی نظارت است.
- ۳- تصمیم‌گیری‌های مربوط به مصرف منابع، ارتباط با واحدهای بیرون از سازمان صنفی و مانند آن با تایید کمیسیون نظارت یا هیئت عالی امکان‌پذیر است.
- ۴- مذاکره‌های دسته جمعی اتحادیه‌ها رسیمت ندارد.
- ۵- بخشی از منابع مالی اتحادیه‌ها باید به سازمان صنفی پرداخت شود
- ۶- تایید صلاحیت نامزدهای عضویت در هیئت رئیسه (قبل از رای‌گیری) در هیئت عالی نظارت با ترکیب اعضای دولتی آن است.

- قانون تشکیل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران:

در این قانون که آخرین اصلاحیه آن در سال ۱۳۷۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید در بند «ک» ماده ۵ به اتاق اجازه داده است که اتحادیه‌های صادراتی، وارداتی و سندیکاهای تولیدی در زمینه فعالیت‌های بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی طبق مقررات مربوط تشکیل دهد.

طبق آیین نامه‌هایی که به این منظور تهیه شده، شرایطی برای ایجاد اتحادیه‌ها تعیین شده است که عبارتند از:

۱. تعیین سقف حداقل ۵ نفر عضو اصلی هیئت مدیره و دو نفر علی‌البدل
۲. وابستگی به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و پیروی از دستورالعمل‌ها و حکمیت اتاق بازرگانی
۳. حضور نماینده اتاق ایران در جلسه‌های مجمع عمومی به عنوان ناظر
۴. تایید کمیسیون اتحادیه‌ها (اتاق بازرگانی) در زمینه تصمیم‌هایی که نیاز به ثبت دارد که شامل اساسنامه اولیه و تغییرات آن نیز می‌شود.

۵. اجبار به پذیرش نظر کمیسیون اتحادیه‌ها (اتاق بازرگانی) به هنگام طرح شکایت در مورد عملکرد تشکل.

۶. تقدیم گزارش فصلی فعالیت تشکل به اتاق بازرگانی (کمیسیون اتحادیه‌ها)

۷. محدودیت در ایجاد شعبه از نظر تعداد اعضای هر شعبه (۱۰ نفر)

۸. اجازه حضور نماینده کمیسیون اتحادیه‌ها در جلسه‌های هیئت مدیره تشکل‌ها.

۹. اجازه اجرای مقررات انضباطی در تشکل‌ها به اتاق بازرگانی.

- قانون بخش تعاون اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۷

در این قانون اهداف بخش تعاونی به شرح ذیل آمده است.

۱. دولت موظف است با رعایت این قانون و در حد مقررات به گونه‌ای که زمینه اداره یا دخالت در اداره تعاونی یا کارفرمای مطلق شدن دولت فراهم نیاید با بخش تعاونی همکاری نموده و امکانات و تسهیلات لازم را با هماهنگی وزارت تعاون در اختیار آنها قرار دهد.

۲. دولت و کلیه سازمان‌های وابسته موظفند در اجرای طرح‌ها و پروژه‌های خود در شرایط مساوی اولویت را به بخش تعاونی بدهند

۳. شرکت‌هایی که با رعایت مقررات این قانون تشکیل و به ثبت برسند تعاونی شناخته می‌شوند

۴. ایجاد و تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل

۵. قرار دادن وسائل کار در اختیار کسانی که قادر بکارند ولی وسائل کار ندارند

۶. پیشگیری از تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص جهت تحقق عدالت اجتماعی

۷. جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت

۸. قرار گرفتن مدیریت و سرمایه و منافع حاصله در اختیار نیروی کار و تشویق بهره‌برداری مستقیم از حاصل کار خود.

۹. پیشگیری از انحصار، احتکار، تورم و اضرار به غیر

۱۰. توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی بین همه مردم

- مصوبه شورای عالی اداری - وزارت صنایع:

آخرین مقرراتی که در زمینه ایجاد تشکل‌ها از سوی دولت (مصوبه شورای عالی اداری - وزارت صنایع) وضع شد و برای تشکیل «انجمن صنایع همگن» و «خانه صنعت» ادارات کل صنایع استان‌ها به آن استناد کردند، مصوبه مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲ شورای عالی اداری است که در آن به تبصره ۴۱ قانون برنامه دوم توسعه استناد شده است. در این تبصره، دولت مکلف شده است که برای جلب مشارکت بیشتر بخش خصوصی، تشکل‌ها و ساختارهای صنعتی، تحقیقاتی و پیمان کاری را گسترش دهد.

وزارت صنایع به استناد این مصوبه که دو نوع تشکل یعنی «انجمن تخصصی صنایع همگن» و «خانه‌های صنعت» را پذیرفته بود، اقدامات اجرایی را به شرح ذیل دنبال کرد.

- ۱- بررسی و تصویب اساسنامه انجمن‌ها و هر گونه تغییر در متن آنها.
 - ۲- رسیدگی به درخواست تاسیس انجمن‌ها.
 - ۳- رسیدگی به صلاحیت علمی و عمومی هیئت موسس تشکل‌ها.
 - ۴- رسیدگی به صلاحیت علمی و عمومی هیئت مدیره تشکل‌ها.
 - ۵- نظارت و تصمیم به تعطیل موقت و یا انحلال تشکل‌ها.
 - ۶- پیش‌بینی لااقل ۱۰ مرحله برای تاسیس انجمن که باید زیر نظر اداره کل صنایع تا سطح مقام وزارت طی شود و آنگاه در اداره کل ثبت شرکت‌ها به ثبت برسد.
- مقررات اخیر (مصوبه شورای عالی اداری - وزارت صنایع) نمونه کاملاً پیشرفته‌ای از دخالت و حضور و تولید دولت در اموری است که مستقیماً در حوزه مسئولیت‌ها و صلاحیت‌های مردم است.

به نظر می‌رسد که دیدگاه‌های حاکم بر قانون‌ها و مفاد آنها باید به کلی دگرگون شود و با شرایط و مقتضیات روز که حضور و مشارکت مردم را در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی الزام آور ساخته است، همساز شود.

- آیین نامه نظام صنفی کارهای کشاورزی

با تصویب قانون تاسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران مصوب تیر ماه ۱۳۸۰ (ماده ۳۵ قانون تاسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی) وزیر جهاد کشاورزی از تاریخ ابلاغ این قانون به عضویت هیئت عالی نظارت موضوع ماده (۵۳) قانون نظام صنفی درخواست نمود. وزارت جهاد کشاورزی با هماهنگی دبیرخانه هیئت عالی نظارت، حداکثر شش ماه پس از تاریخ تصویب این قانون، نظام صنفی کارهای کشاورزی را برابر قانون نظام صنفی تهیه و در جهت تصویب به هیأت وزیران پیشنهاد می‌نماید. زمینه لازم برای تدوین و پیگیری تصویب آیین نامه نظام صنفی کارهای کشاورزی در هیأت دولت با هدف سازمان دهی تولیدکنندگان و بهره برداران بخش کشاورزی در قالب نظام صنفی، مهیا و طبق تصویب نامه ۴۰۲۶۰/ت/۳۴۲۷۴ که مورخ ۱۳۸۷/۳/۲۰ برای اجرا به وزارت جهاد کشاورزی و سازمان های تابعه ابلاغ شد.

وجود نظام صنفی در بخش کشاورزی با ارتقای آگاهی کشاورزان و انسجام دادن و هماهنگی کردن فعالیت های آنان می تواند توسعه پایدار بخش کشاورزی را زمینه سازی کرده و بسترهای لازم را برای حضور بهره برداران در فرایند تصمیم گیری و تصمیم سازی، برای اجرای سیاست های اصل ۴۴ واگذاری فعالیت های تصدی گری به بخش غیر دولتی را فراهم نماید.

بخش سوم:

آشنایی با اهم قوانین مرتبط با تعاونها و تشکلهای بخش کشاورزی

- قانون شرکتهای تعاونی

طبق ماده ۱۲ اصلاحی قانون شرکتهای تعاونی (مصوب ۱۳۵۰/۳/۱۶) و اصلاحات بعدی آن بویژه اصلاحی مورخ (۱۳۵۲/۴/۹).

به منظور آشنایی بیشتر افراد می توانند به کتاب مجموعه قوانین تعاون و اساسنامه سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران و مراجعه نمایند.

قانون مستثنی شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۴)

ماده واحده - به موجب این قانون سازمان مرکزی تعاون روستایی وابسته به وزارت کشاورزی (با دارا بودن کلیه وظایف و اختیارات مندرج در مقررات مربوط به سازمان) از قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ مستثنی و کماکان تابع وزارت کشاورزی می باشد.

تبصره - عبارت «تعاون روستایی» از تبصره یک ماده ۶۵ قانون مزبور حذف می گردد.
قانون فوق مشتمل بر ماده واحده و یک تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و چهارم مهر ماه یک هزار و سیصد و هفتاد مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۲۴ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

تفسیر قانونی در خصوص قانون مستثنی شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران
مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۴ (مصوب ۱۳۷۱/۶/۴)

موضوع استفساریه:

آیا قانون مستثنی شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۴ به سازمان شرکت های سهامی زراعی و تعاونی های تولید روستایی تسری دارد یا خیر؟
نظر مجلس:

ماده واحده - قانون مستثنی شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۴ به سازمان شرکت های سهامی زراعی و تعاونی های تولید روستایی تسری دارد.
تفسیر قانونی فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ چهارم شهریور ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و یک مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۱/۶/۱۵ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران (با اصلاحات بعدی)

فصل پنجم - تعاونیهای تولید و توزیع.....

ماده ۲۶ - تعاونیهای تولید شامل تعاونی هایی است که در امور مربوط به کشاورزی، دامداری، دامپروری، پرورش و صید ماهی، شیلات، صنعت، معدن، عمران شهری و روستایی و عشایری و نظایر اینها فعالیت می نمایند.

تبصره ۵ - تعاونیهای تولید در کلیه اولویتها و حمایتهای مربوط به تعاونیها حق تقدم دارند.

فصل دهم - افاق تعاون.....

ماده ۶۶ - وظایف و اختیارات وزارت تعاون عبارت است از:

- ۱ - اجرای آن قسمت از قانون و مقررات در رابطه با بخش تعاونی که مربوط به دولت می شود و نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات بخش تعاونی.
- ۲ - تهیه لوایح قانونی و آیین نامه های این قانون و اساسنامه ها و آیین نامه های تعاونیها مطابق این قانون.

- ۳- جلب و هماهنگی حمایتها و کمکها و تسهیلات و امکانات دولتی و عمومی جهت بخش تعاونی با همکاری دستگاههای اجرایی ذیربط.
- ۴- تشویق و کمک و همکاری در تأسیس و گسترش تعاونیها با جلب همکاری و مشارکت عموم مردم و شوراهای اسلامی کشوری.
- ۵- ایجاد زمینههای همکاری و هماهنگی و تعاون بین تعاونیها و همچنین بین اتحادیههای تعاونی یا بین بخش تعاونی و سایر بخشهای اقتصادی.
- ۶- کمک به فعالیتهای تبلیغاتی، آموزشی، فرهنگی، فنی، علمی، تحقیقاتی و صنعتی لازم برای بخش تعاونی با همکاری اتحادیههای تعاونی.
- ۷- کمک به شرکتها و اتحادیههای تعاونی در ارائه خدمات حقوقی، مالی، حسابداری و حسابرسی و دیگر خدمات مورد نیاز.
- ۸- شرکت در مجامع بین المللی تعاون به عنوان نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران.
- ۹- انجام معاملات لازم و ارائه خدمات مورد نیاز بخش تعاونی.
- ۱۰- اجرای برنامههای ترویج و آموزش تعاون برای تفهیم و تعمیم روشها و برنامههای مختلف تعاونی و انتشار کتب و نشریات مورد لزوم تعاونی.
- ۱۱- راهنمایی مسئولان تعاونیها در امور حقوقی، مالی، اداری و هدایت آنها در جهت استفاده از روشها و سیستمهای بهتر.
- ۱۲- انجام تحقیقات آماری و اطلاعاتی و مطالعه درباره فعالیت تعاونیها در زمینه شناخت نارساییها و نیازهای آنها و همچنین تواناییها و امکانات آنها به منظور استفاده در برنامه ریزی های مربوط.
- ۱۳- ایجاد هماهنگی در اعمال کمکهای فنی و اداری و مالی و غیره توسط دستگاههای ذیربط در موارد لازم به منظور اداره صحیح تعاونیها.
- ۱۴- ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه فعالیت تعاونیها در امور تولیدی.
- ۱۵- فراهم آوردن موجبات صدور تولیدات تعاونیها.
- ۱۶- تهیه و تنظیم طرحهای اساسی به منظور فراهم آوردن موجبات تحقق اهداف مندرج در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۱۷- وزارت تعاون می‌تواند در صورت احراز تخلف در اداره امور شرکتها یا اتحادیه‌های تعاونی مراتب را به دادگاه صالح اعلام و دادگاه موظف است خارج از نوبت در رسیدگی مقدماتی در صورت احراز تخلف حکم تعلیق مدیران شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی یاد شده را صادر نماید. در این صورت وزارت تعاون موظف است بطور موقت افرادی را برای تشکیل مجمع عمومی و انتخاب هیأت مدیره جدید منصوب نماید.

۱۸ - جلوگیری از فعالیت اشخاص حقیقی یا حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی سوء استفاده می‌کنند.

۱۹ - فراهم آوردن تسهیلات لازم در جهت دستیابی تعاونیها به مواد اولیه و وسایل و کالاهای مورد نیاز.

۲۰ - سیاستگذاری، تعیین خط مشی و برنامه‌ریزی در حدود مقررات و اختیارات برای توسعه و رشد بخش تعاون.

۲۱ - فراهم آوردن تسهیلات لازم برای تهیه طرح، ایجاد، توسعه، بازسازی، نوسازی واحدهای تعاونی و نظارت بر امور آنها.

۲۲ - تأمین شرایط و فراهم آوردن امکانات برای سرمایه‌گذاری بخش تعاونی جهت ایجاد تعاونیها با اولویت تعاونیهای تولید.

۲۳ - تنظیم برنامه و تعیین نحوه کمکهای اعتباری در حدود مقررات و اختیارات از طریق بانکها و مؤسسات اعتباری و کمکهای دولتی به تعاونیها.

تبصره - شورای پول و اعتبار موظف است همه‌ساله بر اساس درخواست وزارت تعاون با رعایت سیاستهای پولی و مالی دولت نسبت به اعطای وام و کمکهای لازم به تعاونیها اقدام نماید.

۲۴ - مشارکت، ایجاد، توسعه و بهره‌برداری و سرمایه‌گذاری در تعاونیها و نیز انتقال یا واگذاری و فروش سهام دولت در واحدهای تولیدی و توزیعی به بخش تعاونی ضمن رعایت مفاد تبصره ماده ۱۷ این قانون.

۲۵ - عضویت در شورای اقتصاد، شورای عالی صنایع، شورای پول و اعتبار، مجمع عمومی بانکها، شورای عالی معادن و کمیسیونهای مربوط به صادرات و واردات کشور و سایر مجامع با نظر هیأت دولت.

- ۲۶ - مشارکت در تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور.
- ۲۷ - همکاری با مؤسسات علمی، فنی و اقتصادی بین‌المللی و قبول عضویت و شرکت در سازمانها، شوراها و مجامع بین‌المللی مربوط به امور تعاونی.
- ۲۸ - صدور مجوز موضوع بند ۴ ماده ۵۱.
- ۲۹ - سلب مزایا از تعاونیهایی که بر خلاف قانون و مقررات بخش تعاونی عمل نموده و یا بر خلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند.
- ۳۰ - تشکیل تعاونی در بخش کشاورزی.
- ماده ۶۷ - آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف مدت شش ماه توسط وزارت تعاون تهیه و به تصویب هیأت دولت خواهد رسید.

- قانون اتاق بازرگانی و صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران

(مصوب پانزدهم اسفند ماه ۱۳۶۹ با اصلاحات پانزدهم آذرماه ۱۳۷۳)

ماده ۱) بمنظور کمک به فراهم آوردن موجبات رشد و توسعه اقتصاد کشور، تبادل افکار و بیان آراء و عقاید مدیران صنعتی، معدنی، کشاورزی و بازرگانی بموجب وظایف و اختیارات این قانون اتاق بازرگانی و صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران تاسیس می شود.

ماده ۵) وظایف و اختیارات اتاق ایران عبارتست از:

الف - ایجاد هماهنگی و همکاری بین بازرگانان و صاحبان صنایع و معادن و کشاورزی در اجرای قوانین مربوطه و مقررات جاری مملکتی.

ب- ارائه نظر مشورتی در مورد مسائل اقتصادی کشور اعم از بازرگانی، صنعتی و معدنی و مانند آن به قوای سه گانه.

ج- همکاری با دستگاههای اجرائی و سایر مراجع ذیربط به منظور اجرای قوانین و مقررات مربوط به اتاق

- د- ارتباط با اتاق سایر کشورها و تشکیل اتاقهای مشترک و کمیته های مشترک با آنها بر اساس سیاستهای کلی نظام جمهوری اسلامی ایران.
- ه- تشکیل نمایشگاههای تخصصی و بازرگانی داخلی و خارجی با کسب مجوز از وزارت بازرگانی و شرکت در سمینارها و کنفرانسهای مربوط به فعالیت های بازرگانی، صنعتی، معدنی و کشاورزی اتاق در چارچوب سیاستهای نظام جمهوری اسلامی ایران.
- و- کوشش در راه شناسایی بازار کالاهای صادراتی ایران در خارج از کشور و تشویق کمک به موسسات مربوطه جهت شرکت در نمایشگاههای بازرگانی داخلی و خارجی.
- ز- تشویق و ترغیب سرمایه گذاری داخلی در امور تولیدی بالخصوص تولید کالاهای صادراتی که داری مزیت نسبی باشند
- ح- تلاش در جهت بررسی و حکمیت در مورد مسائل بازرگانی داخلی و خارجی اعضا و سایر متقاضیان از طریق تشکیل مرکز داوری اتاق ایران طبق اساسنامه ای که توسط دستگاه قضائی تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.
- ط- ایجاد و اداره مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی بمنظور انجام وظایف و فعالیتهای اتاق.
- ی- صدور کارت عضویت طبق آئین نامه اتاق ایران جهت تکمیل مدارک صدور کارت بازرگانی.
- ک- تشکیل اتحادیه های صادراتی و وارداتی و سندیکاهای تولیدی در زمینه فعالیتهای بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی طبق مقررات مربوط.
- ل- دائر کردن دوره های کاربردی در رشته های مختلف بازرگانی، صنعتی، معدنی و خدماتی متناسب با احتیاجات کشور.
- م- تهیه، صدور، تفریغ و تایید اسنادی که طبق مقررات بین المللی بعهده اتاق ایران می باشد با هماهنگی وزارت بازرگانی.
- ن- تشکیل اتاقهای مشترک با کشورهای دوست با هماهنگی وزارتین بازرگانی و امور خارجه.

- قانون تجارت

باب سوم شرکتهای تجاری

فصل اول

در اقسام مختلف شرکتهای و قواعد راجع به آنها
ماده ۲۰ - شرکتهای تجاری بر هفت قسم است:

(۱) شرکت سهامی.

ماده ۲۱ - شرکت سهامی شرکتی است که برای امور تجاری تشکیل و سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به سهام آنها است.

(۲) شرکت با مسئولیت محدود.

ماده ۹۴ - شرکت با مسئولیت محدود شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجاری تشکیل شده و هر یک از شرکاء بدون اینکه سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد - فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قروض و تعهدات شرکت است.

(۳) شرکت تضامنی

ماده ۱۱۶ - شرکت تضامنی شرکتی است که در تحت اسم مخصوصی برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می شود: اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است.
هر قراری که بین شرکاء برخلاف این ترتیب داده شده باشد در مقابل اشخاص ثالث کان لم یکن خواهد بود.

(۴) شرکت مختلط غیرسهامی.

ماده ۱۴۱ - شرکت مختلط غیر سهامی شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوصی بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می شود.

شریک ضامن مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود - شریک با مسئولیت محدود کسی است که مسئولیت او فقط تا میزان سرمایه است که در شرکت گذارده و یا بایستی بگذارد.

در اسم شرکت باید عبارت (شرکت مختلط) و لااقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود.

۵) شرکت مختلط سهامی.

ماده ۱۶۲ - شرکت مختلط سهامی شرکتی است که در تحت اسم مخصوصی بین عده شرکاء سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می شود.

شرکاء سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام متساوی القیمه در آمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند.

شریک ضامن کسی است که سرمایه او به صورت سهام در نیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود در صورت تعدد شریک ضامن مسئولیت آنها در مقابل طلبکاران و روابط آنها با یکدیگر تابع مقررات شرکت تضامنی خواهد بود.

۶) شرکت نسبی.

ماده ۱۸۳ - شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوصی بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر یک از شرکاء به نسبت سرمایه ای است که در شرکت گذاشته.

ماده ۱۸۴ - در اسم شرکت نسبی عبارت (شرکت نسبی) و لااقل اسم یک نفر از شرکاء باید ذکر شود - در صورتی که اسم شرکت مشتمل بر اسامی تمام شرکاء نباشد بعد از اسم شریک یا شرکایی که ذکر شده عبارتی از قبیل (و شرکاء) (و برادران) ضروری است.

۷) شرکت تعاونی تولید و مصرف.

ماده ۱۹۰ - شرکت تعاونی تولید شرکتی است که بین عده از ارباب حرف تشکیل می شود و شرکاء مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیاء یا اجناس به کار می برند.

ماده ۱۹۱ - اگر در شرکت تولید یک عده از شرکاء در خدمت دائمی شرکت نبوده یا از اهل حرفه که موضوع عملیات شرکت است نباشند لااقل دوثلث اعضاء اداره کنندۀ شرکت باید از شرکایی انتخاب شوند که حرفه آنها موضوع عملیات شرکت است.

ماده ۱۹۲ - شرکت تعاونی مصرف شرکتی است که برای مقاصد ذیل تشکیل می شود:

۱ - فروش اجناس لازمه برای مصارف زندگانی اعم از اینکه اجناس مزبوره را شرکاء ایجاد کرده یا خریده باشند.

۲ - تقسیم نفع و ضرر بین شرکاء به نسبت خرید هر یک از آنها.

ماده ۱۹۳ - شرکت تعاونی اعم از تولید یا مصرف ممکن است مطابق اصول شرکت سهامی یا بر طبق مقررات مخصوصی که با تراضی شرکاء ترتیب داده شده باشد تشکیل بشود ولی در هر حال مفاد مواد ۳۲ - ۳۳ لازم الرعایه است.

ماده ۱۹۴ - در صورتی که شرکت تعاونی تولید یا مصرف مطابق اصول شرکت سهامی تشکیل شود حداقل سهام یا قطعات سهام ده ریال خواهد بود و هیچ یک از شرکاء نمی توانند در مجمع عمومی بیش از یک رأی داشته باشند.

منابع و مآخذ

- اصول سازماندهی و مشارکت تشکلهای غیر دولتی بخش کشاورزی، حسین مهدی دوست، ۱۳۸۴ معاونت ترویج و نظام بهره برداری
- نظامنامه قانون ثبت شرکتها، مصوب ۱۳۱۰/۳/۲ با اصلاحیه‌های بعدی، مجله رسمی ۷۴۱ مورخ ۱۳۱۰/۳/۲
- طرح اصلاحی آیین‌نامه ثبت شرکتها، مصوب ۱۳۳۷/۱۲/۱۰، روزنامه رسمی ۱۴۶۹۴ مورخ ۱۳۷۴/۵/۲۸، مورخ ۱۳۷۶/۹/۲۶
- قانون شرکت‌های تعاونی، مصوب ۱۳۵۰/۳/۱، اصلاحی ۱۳۵۳/۴/۹
- قانون بخش تعاونی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۷۰، روزنامه رسمی شماره ۱۳۴۳۳، مورخ ۱۳۷۰/۲/۴
- قانون ثبت شرکتها، مصوب ۱۳۱۱/۲/۳ با اصلاحیه‌های بعدی.
- قانون تجارت، مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳ با اصلاحیه‌های بعدی، صفحات ۳۳۴ - ۲۲۱ مجموعه دوره هشتم قانونگذاری.
- تعاونی‌ها و تشکلهای از منظر قوانین و مقررات، رحمت اله بنار، ۱۳۹۰، سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران، سال